

Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi

Copenhagen School and Securitization Theory

Başar BAYSAL* ve Çağla LÜLECI**

Öz

1990'larda hızla gelişen Kopenhag Okulu, Soğuk Savaş'ın bitimiyle birlikte değişmeye başlayan güvenlik anlayışına önemli katkılarda bulunmuştur. Okulun yazına en önemli katkılarından olan güvenikleştirme teorisi, hem ülkemizde hem de dünyada uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi çalışmalarında sıklıkla kullanılmaktadır. Buna rağmen, Türkçe akademik yazınında özel olarak güvenikleştirme teorisini analiz eden çalışmaların eksikliği gözlemlenmiştir. Bu çalışma, güvenikleştirme teorisi üzerine Türkçe akademik yazınına katkıda bulunmak amacıyla hazırlanmıştır ve yöntem olarak sözkonusu literatürün temel ve eleştirel çalışmalarının kapsamlı ve sistematik bir taramasını yapmaktadır. Çalışmada ilk olarak, güvenlik kavramının tanımı üzerine tartışmalar ele alınmış; gelenekselci ve yeni güvenlik çalışmalarının yaklaşımları arasındaki farklılıklar ortaya koyulmuştur. İkinci olarak, Kopenhag Okulu'nun güvenlik çalışmalarına olan katkılarından sektörel güvenlik yaklaşımı ile bölgesel güvenlik kompleksi teorisi açıklanmıştır. Üçüncü olarak, güvenikleştirme teorisi ve öğeleri detaylı şekilde incelenmiş; güvenikleştirme analizinin nasıl yapılabileceğine ve Kopenhag Okulu'nun normatif duruşuna odaklanılmıştır. Son olarak, Kopenhag Okulu güvenikleştirme teorisi üzerine devam eden tartışmalar ele alınmış; yetersiz analiz edilen

61

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 11

Sayı: 22

* Doktora Öğrencisi, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-posta: basar.baysal@bilkent.edu.tr.

** Doktora Öğrencisi, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-posta: cagla.luleci@bilkent.edu.tr.

bağlam ve hedef kitle ile aşırı vurgu yapılan söz-edim konuları üzerinde durulmuştur. Kopenhag Okulu'nun geliştirdiği kavram ve yaklaşımları temel metinlerden faydalanarak analiz eden bu çalışmaya göre, güvenlikleştirme teorisi, güvenliğe olan inşaacı yaklaşımı ile geleneksel güvenlik yaklaşımlarından; güvenliği negatif bir kavram olarak görmesi ve devleti güvenlik çalışmalarının temel (ancak tek olmayan) ögesi olarak görmesi bakımından da diğer eleştirel güvenlik çalışmalarından ayrılmaktadır. Çalışma, okulun güvenlik kavramına inşaacı yaklaşımlar arasında önemli bir yere sahip olduğu ve güncel uluslararası güvenlik konularının analizinde kullanışlı bir çerçeve sağladığı sonucuna varmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Güvenlik Kompleksi Teorisi, Güvenlik Çalışmaları, Güvenlikleştirme Teorisi, Güvenlik Sektörleri, Kopenhag Okulu.

Abstract

The Copenhagen School has made major contributions to the changing conception of security in the post-Cold War era. Turkish literature on security lacks studies that specifically analyze securitization theory of the Copenhagen School, despite its wide application in the field of international relations and political science. This study aims to contribute to the Turkish literature on securitization theory through a comprehensive and systematic review of the basic and critical literature on the issue. To this end, this study first analyzes the debates on definition of security by traditionalist accounts and new approaches. Second, the study gives an account on regional security complex theory and sectoral security approach of the Copenhagen School. Third, it makes a detailed analysis of securitization theory by answering the questions "How an issue is securitized?", "What are the units of securitization?", and "What is the normative standing of Copenhagen School?" Finally, the study presents the current debates on the Copenhagen School securitization theory including under-analyzed audience and context and over-emphasized speech-act. Analyzing the concepts and approaches developed by the Copenhagen

School, it appears that securitization theory dissociates itself from traditional approaches by adopting a constructivist approach to security, and from other critical approaches by regarding security as a negative concept and taking state as the basic (but not only) object of security. This study concludes that securitization theory has a significant place among the constructivist approaches to security and it provides a useful framework to analyze current international security issues.

Keywords: *Security Studies, Copenhagen School, Securitization Theory, Security Sectors, Regional Security Complex Theory.*

1. Giriş

Güvenlikleştirme teorisi, son zamanlarda, ülkemizde uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi araştırmalarında yoğun bir şekilde kullanılan bir teori olmuştur. Özellikle Soğuk Savaş sonrası gerçekleşen askerî müdahalelerin analiz edilmesi konusunda oldukça açıklayıcı bir teori olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvenlikleştirme kavramı, ilk olarak 1995 yılında Ole Waever tarafından ortaya atılmış; daha sonra Kopenhag Okulu yazarlarının diğer çalışmalarına da temel oluşturan bir teori hâline gelmiştir. Kopenhag Okulu, sektörel güvenlik ve bölgesel güvenlik kompleksi teorisi gibi diğer yaklaşımlarını da güvenlikleştirme teorisi temelinde güncellemiştir.

İnşaacı (*constructivist*) bir temele sahip olan güvenlikleştirme teorisi, güvenliği söz-edim (*speech act*) olarak görür. Teoriye göre, güvenlik konuları, söz-edimler sayesinde birer güvenlik tehdidi olarak inşa edilmektedir. Bu sayede, inşa edilmiş olan güvenlik tehditlerine karşı olağanüstü yollara başvurulması meşru hâle gelmektedir. İktidar sahipleri, olağanüstü tedbirler almak istedikleri konuları, hâlihazırda güvenlik tehdidi olarak sunmak suretiyle, uygulayacakları yaptırımları meşrulaştırma yolunu seçebilmektedir. Kopenhag Okulu tarafından geliştirilmiş olan güvenlikleştirme teorisi hakkında hâlen devam eden bir dizi tartışma mevcuttur. Bunlar temelde Kopenhag Okulu'nun söz-edim üzerinde aşırı şekilde durması ve buna bağlı olarak güvenlikleştirmenin oluştuğu şartlar ile dinleyiciler-hedef kitleyi (konunun hâlihazırda

güvenlik tehdidi olduğu konusunda ikna edilecek grubu) yetersiz analiz etmesi üzerinde düğümlenmektedir.

Bu çalışma, güvenlikleştirme teorisi ile ilgili Türkçe akademik yazınının gelişmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Bu maksatla çalışma dört ana bölümde geliştirilmiştir. Birinci bölümde, genel olarak güvenlik kavramı analiz edilmiş, güvenlik kavramı üzerindeki tartışmalar üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde, Kopenhag Okulu irdelenmiş ve özellikle okulun güvenlikleştirme teorisi dışındaki güvenlik çalışmalarına olan katkıları açıklanmıştır. Bu katkılar bölgesel güvenlik kompleksi teorisi ve sektörel güvenlik yaklaşımıdır. Üçüncü bölümde, Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme teorisi açıklanmıştır. Son bölümde ise güvenlikleştirme teorisine yöneltilen eleştiriler ve ilgili güncel tartışmalar açıklanmıştır.

2. Güvenlik Kavramına Genel Bakış

2.1. Güvenliğin Tanımı

Güvenlik çoğu zaman net bir şekilde kavramsallaştırılmaksızın uluslararası ilişkiler çalışmalarında çokça kullanılan bir kavramdır. Buzan'ın sözcükleriyle, güvenlik “tıpkı sevgi, özgürlük ve güç kavramları gibi tartışmaya açık ve oldukça muğlâk” bir kavramdır ve bu yüzden anlamı üzerine birçok kuramsal tartışma ve çözülmemiş münakaşalar vardır.¹ McSweeney de, güvenliğin tanımlanması zor bir kavram olduğu savını destekleyerek ona “tıpkı barış, onur, adalet gibi bir dizi diğer kavramla ilişkilendirilebilen fakat tanımlanmaya direnen bir terim” olarak açıklamıştır.² Baldwin ise, güvenliğin çeşitli kavramsallaştırmalarını sorgulayarak ona “tartışmalı” demek yerine, “kolayca karıştırılabilen ve yeterli şekilde açıklanmamış olan bir kavram” demeyi tercih etmiştir. Baldwin'e göre, güvenlik iki temel soruya verilecek cevaplarla daha kolay bir şekilde tanımlanabilir: “kimin için güvenlik?” ve “hangi

¹ Barry Buzan, *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, Boulder: Lynne Rienner Pub, 1991, s. 7.

² Bill McSweeney, *Security, Identity and Interests: A Sociology of International Relations*, Cambridge: Cambridge University Press, 1999, s. 13.

değerler için güvenlik?”³ Güvenlik kavramının tanımlanmasındaki bu muğlâklığa rağmen, en genel ifadeyle güvenlik “temel değerlere karşı tehdidin yokluğu” olarak tanımlanabilir.⁴ Bunun yanında, birçok araştırmacı nesnel ve öznel güvenlik arasında bir ayırım yapıp, kavramın bir “öteki” veya “tehdit” olmadığına anlamsız olduğunu tartışmaktadır.⁵ Örneğin Wolfers’a göre, güvenlik nesnel olarak sahip olunan bir değere yönelik herhangi bir tehdidin yokluğu iken, öznel olarak ise bu değerlin saldırıya uğrayacağı korkusunun yokluğu anlamına gelmektedir.⁶

Bu çalışmanın amacı Kopenhag Okulu’nun yaklaşım ve katkılarını tanıtmak olduğundan, okulun güvenlik kavramı konusundaki duruşunu belirtmek de yerinde olacaktır. Waever’a göre, güvenlik, bir güvenlik tehdidinin varlığı ve buna karşı birtakım tedbirlerin alındığı durumu ifade etmektedir. Güveniksizlik ise bir güvenlik probleminin olduğu ancak buna karşı yeterli tedbirin alınmadığı veya cevabın verilmediği bir durumu anlatmaktadır.⁷ Bu durumda tehdidin olmadığı yerde güvenlik kavramından da bahsedilememektedir. Kopenhag Okulu kendini geleneksel devlet-temelli güvenlik çalışmaları ve post-yapısalcı güvenlik çalışmaları arasında orta bir konumda tanımlamaktadır. Bir taraftan kavramın devlet-temelli askerî güvenlik ile sınırlandırılmaması gerektiğini savunmakta; diğer taraftan kişilerin var oluşunu ve durumunu tehdit eden her şeyin bir güvenlik problemi olarak değerlendirilemeyeceği uyarısını yapmaktadır.⁸ Waever’a göre, güvenlik bir anlamda genellikle devletin acil olarak seferber edilmesi yoluyla tartışmalı veya tehdit

³ David A. Baldwin, “The Concept of Security”, *Review of International Studies*, 1997, Vol. 23, s. 13.

⁴ John Baylis, Steve Smith and, Patricia Owens, *The Globalization of World Politics*, Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 229.

⁵ Ronnie D. Lipschutz, *On Security*, New York: Columbia University Press, 1995, s. 1.

⁶ Arnold Wolfers, “ ‘National Security’ as an Ambiguous Symbol”, *Political Science Quarterly*, Aralık 1952, Cilt: 67, Sayı: 4, s. 485.

⁷ Ole Waever, “Securitization and Desecuritization”, Ronnie D. Lipschutz (ed.), *On Security*, New York: Columbia University Press, 1995, s. 7.

⁸ Sinem Akgül Açıkmeşe, “Algı mı Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni-Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri”, *Uluslararası İlişkiler*, 2011, Cilt: 8, Sayı: 30, s. 66.

eden ilişkilerin istikrarının sağlanması olarak ele alınabilir.⁹ Kopenhag Okulu yazarlarına göre, güvenlik, içinde birtakım yıkıcı özellikler barındırabilir. Bu bakımdan, Waever'a göre, amaç 'güvenlik-dışlaştırma' olmalıdır. Güvenlik-dışlaştırma, konuların 'aciliyet' hâlinde çıkarılması ve siyasi alanda normal görüşmeler sürecine taşınması anlamına gelir.¹⁰

2.2. Güvenlik Çalışmalarının Gelişimi

Tıpkı Uluslararası İlişkiler disiplini gibi, uluslararası güvenlik çalışmaları da Batı kaynaklı ve temelleri yoğunlukla Kuzey Amerika, Avrupa ve Avustralya'da atılmış olan bir alandır. Bu çalışma alanı bugün kullandığımız ismiyle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra devletleri savaşın yıkıcı etkilerinden koruma amacı taşımaktadır. Savaştan önce güvenlik "savaş çalışmaları", "askerî çalışmalar" ve "strateji" başlıkları altında çalışılmış; 1945'ten sonra ise ayrı bir çalışma alanı hâline gelmiştir. Bu süreçte güvenlik üzerine olan akademik yazın birçok bakımdan önemli gelişim ve değişimler göstermiştir. Geçmişten önemli bir kopuş noktası, bu tarihlerde anahtar kavram olarak "savunma"nın veya "savaş"ın değil, güvenliğin kullanılmaya başlanmasıdır.¹¹ Bu durum, güvenlik çalışmalarının askerî güvenlik tekelinden çıkıp sivilleşmesine katkıda bulunmuştur.

Soğuk Savaş'ın başlarından itibaren, devleti temel referans nesnesi ve güvenlik sağlayıcı olarak alan Gerçekçi Okul temelli yaklaşım güvenlik çalışmalarına egemen olmuştur. Bu yaklaşım bugün "geleneksel yaklaşım" olarak adlandırılmaktadır. Geleneksel yaklaşımda güvenlik tehdidi olarak askerî tehdit anlaşılmakta; devletin hayatta kalması ise en önemli korunacak değer olarak karşımıza çıkmaktadır. 1970'li yılların başlarından itibaren yeni algılar ve yaklaşımlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu yeni sesler, Soğuk Savaş döneminin dayattığı askerî ve nükleer takıntılar sonucunda oluşan ve güvenliğin dar bir alanda çalışılıyor olduğu

⁹ Buzan vd., 1998, s.4.

¹⁰ Barry Buzan, Ole Waever ve Jack De Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder: Lynne Rienner Pub, 1998, s. 4.

¹¹ Barry Buzan ve Lene Hansen, *Evolution of International Security Studies*, New York: Cambridge University Press, 2009, s. 1.

gerçeğinin doğurduğu tatminsizlikten doğmuştur.¹² 1970'li yıllarda “Barış Çalışmaları” anaakım strateji çalışmalarına bir eleştiri olarak ortaya çıkmış ve bu anaakım çalışmaların nükleer koşullardaki devlet-temelli bakış açılarının ahlaki sonuçları konusunda özeleştirme yapmamasından şikâyet etmiştir.¹³ Dahası, askerî konular haricindeki birtakım kaygılar da uluslararası ilişkiler gündeminde “yüksek mahiyetli siyaset” konuları arasında yer almaya başlamıştır. İktisadi ve çevresel konular, askerî güvenlik kaygılarının yanına eklenen başlıca meselelerden yalnızca ikisidir. 1983 yılında Richard Ullman “Redefining Security” başlıklı makalesinde, güvenliğin çevresel ve iktisadi konuları da içine alacak şekilde genişlemesi gerektiğini savunmuştur.¹⁴

2.3. “Gelenekselciler” ve “Genişletmeci-Derinleştirmeciler”

Geleneksel güvenlik anlayışının temelleri Gerçekçi Okul’a dayanmaktadır. Uluslararası ilişkilerde gerçekçilik de zamanla kendi içinde klasik gerçekçilik, yeni gerçekçilik ve yeni-klasik gerçekçilik gibi her biri kendine özgü yapılara sahip dallara ayrılmış olsa da, her birinin paylaştığı üç temel varsayım vardır. Bunlar “devletçilik”, devletlerin temel amacının “hayatta kalma” olması ve anarşi altında “kendi kendine yardım”dır.¹⁵ Bu varsayımlardan da anlaşılacağı üzere, geleneksel güvenlik yaklaşımlarına göre birincil “referans nesnesi” (ya da korunmaya çalışılan şey) devlettir. Dahası, ulusal bağımsızlık, toprak bütünlüğünün korunması ve egemenlik gelenekselcilerin devlet-temelli anlayışının merkezi değerlerini oluşturmaktadır.¹⁶ Bunlara ek olarak, güvenlik askerî-siyasal bakımlardan tanımlanmaktadır. Örneğin gelenekselci yaklaşıma yakın olan Walt, güvenliği “tehdit ve askerî gücün kullanımı ve kontrolünün

¹² Buzan vd., 1998, s. 2.

¹³ Barry Buzan ve Lene Hansen (ed.), *International Security*, (4 Ciltlik set), London: Sage Publications, 2007, s. xxxix.

¹⁴ Richard H. Ullman, “Redefining Security”, *International Security*, 1983, Cilt: 8, Sayı: 1, ss. 129-153.

¹⁵ Baylis vd., 2008, s. 100.

¹⁶ Benjamin Miller, “The Concept of Security: Should it be Redefined?”, *The Journal of Strategic Studies*, 2001, Cilt: 24, Sayı: 2, s. 17.

çalışılması” olarak tanımlamıştır.¹⁷ Gelenekselci anlayışa bir diğer örnek olarak, Miller da, devletlerin ulusal güvenliğine diğer devletler tarafından tehditler yöneltildiğini ve bu tehditlerle başa çıkma yollarının askerî karşılıkları gerektirdiğini vurgulamaktadır.¹⁸

Gelenekselci güvenlik anlayışı, güvenliğin nesnelci bir algısını temsil etmektedir. Gerçekçiler, dışarıda, gözlemleyen bireylerden bağımsız, nesnel ve bilinebilir bir dünyanın var olduğunu iddia etmektedir.¹⁹ Onlar için, güvenlik de “dışarıda bir yerde”, dilden öncelikli ve bağımsız bir şekilde konumlanmaktadır.²⁰ Son olarak, yeni gerçekçi ve gelenekselci bakış açıları genişlemeci ve derinleşmeci yaklaşımları “güvenlik çalışmalarını geleneksel odağından ve yönteminden uzaklaştıran ve bu alanı entelektüel bakımdan tutarsız ve pratikle alakasız hâle getiren yaklaşımlar” olarak görmektedir.²¹

Buzan’ın basitçe ortaya koyduğu gibi, alternatif yaklaşımlar gelenekselci güvenlik yaklaşımlarının bir eleştirisi olarak ortaya çıkmıştır.²² Gelenekselci yaklaşımların yarattığı tatminsizlik “Güvenli hâle getirilen nedir/kimdir?”, “Hangi tehditlere karşı?” ve “Hangi araçlarla?” sorularına karşılık farklı cevapların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Yeni bakış açılarının ortaya çıkışı, gelenekselciler ve genişletmeci-derinleştirmeçiler tartışmasını da beraberinde getirmiştir. Soğuk Savaş’ın ve dolayısıyla iki-kutuplu dünya düzeninin sona ermesi genişletmeci-derinleştirmeçiler kampını güçlendirmiş, yeni inşaacı yaklaşımlar güvenlik çalışmaları alanına girmiştir. Gittikçe daha fazla bilim insanı çevre, kültür, kimlik,

¹⁷ Stephen M. Walt, “The Renaissance of Security Studies”, *International Studies Quarterly*, 1991, Cilt: 3, Sayı: 5, s. 212.

¹⁸ Miller, 2001,

¹⁹ John Mearsheimer, “The False Promise of International Institutions”, *International Security*, 1994/95, Cilt: 19, s. 37-39, 41.

²⁰ Waever, 1995, s. 1.

²¹ Keith Krause ve Michael Williams, “Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods”, *Mershon International Studies Review*, 1996, Cilt: 40, Sayı: 2, s. 230; Buzan vd., 1998, s. 2.

²² Buzan vd., 1998, s. 2.

etnisite, iktisat ve sağlık konularını çalışmaya başlamıştır.²³ Daha sonraları ise inşaacı güvenlik yaklaşımı anaakım ve eleştirel yaklaşımlar olarak ikiye ayrılmış; Kopenhag Okulu ve Eleştirel Güvenlik Çalışmaları gibi özgül alanlar ortaya çıkmıştır.

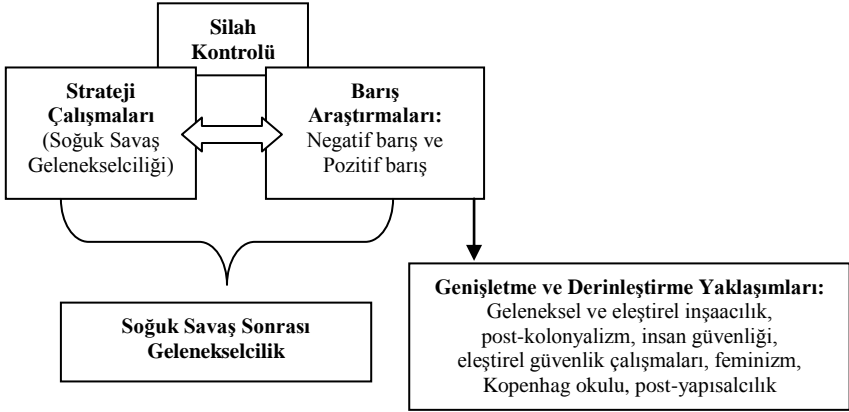
Krause ve Williams'ın belirttiği gibi, uluslararası ilişkilerde güvenliğe yeni yaklaşımlar iki gruba ayrılabilir. Birinci grup olan derinleştirmeciler güvenlik alanına devlet haricinde yeni referans nesnelere ekleyerek onu geliştirmişlerdir. Bu yeni referans nesnelere de genellikle devletten farklı analiz düzeylerinde (bireyler, toplum, tüm insanlık, vb) bulunmaktadır. Bu grup, “Kim/Ne için güvenlik?” sorusunun cevabına odaklanmıştır. Diğer grup olan genişletmeciler ise “tehdit” üzerine odaklanmaktadır. Bu grup güvenliğe askerî tehdit dışındaki tehditleri de tanıtırarak onu geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu yeni tehditler çevreden sağlığa ve iktisata geniş bir yelpazede yer almaktadırlar. Özetle, genişletmeciler devleti referans nesnesi olarak tutmaya devam ederek yeni tehdit türlerinden bahsetmekteyken; derinleştirmeciler merkeze yeni referans nesnelere (özellikle bireyleri) koyarak güvenlik algısını geliştirmektedir.

Genişletmeci-derinleştirmeci kanatta yer alan inşaacı ve eleştirel yaklaşımlar arasında önemli farklar varsa da, hepsi “güvenliğin nesnel olmayan bir durum olduğu; tehditlerin yalnızca materyal güçlerle ilgili olmadığı ve güvenliğin sabit değil, değişen bir kavram ve durum olduğu” varsayımlarını paylaşır.²⁴ Bu varsayımlar, söz konusu yaklaşımların temelde sosyal varlıkbilim (*social ontology*) anlayışını paylaşmasından kaynaklanmaktadır. Bu düşünceye göre, dünya politikasının gerçekliğini oluşturan öğeler (örneğin egemenlik, devlet, güç ilişkileri, barış, savaş, anarşi, vb) sosyal bir karşılıklı etkileşim süreci içerisinde inşa olmaktadır. Benzer şekilde, güvenlik ve güvenlik ilişkileri de çeşitli aktörler tarafından karşılıklı etkileşim sürecinde inşa edilen “sosyal durumlar”dır.

²³ Buzan ve Hansen, 2007, s. xxxiii.

²⁴ Krause ve Williams, 1996, s. 242.

Şekil 1. Uluslararası güvenlik çalışmalarının gelişimi²⁵

3. Kopenhag Okulu

Kopenhag Okulu, Buzan ve Waever başta olmak üzere, Jaap de Wilde, Morten Kelstrup, Pierre Lemaitre and Elzbieta Tromer gibi hepsi Kopenhag'da bulunan Centre for Peace and Conflict Research'te çalışan bilim insanlarının öncülerini oluşturduğu ve güvenlik üzerine çalışmalar yapan bir gruptur. Bu okula ismini ilk önce McSweeney vermiş ve sonrasında bu isim hem grubun üyelerince, hem de akademik çevrelerce benimsenmiştir. Huysmans, okulun iki motivasyonunu şu şekilde açıklamıştır: okul, güvenliği dar askerî-siyasi yaklaşımdan kurtarıırken, kavramı tutarsız olmaktan da korumaya çalışmaktadır.²⁶ Kopenhag Okulu uluslararası güvenlik çalışmaları akademik yazınına üç temel katkıda bulunmuştur: güvenlikleştirme/güvenlik-dışlaştırma teorisi, sektörel güvenlik yaklaşımı ve bölgesel güvenlik kompleksi teorisi.

²⁵ Buzan vd., 2009, s. 190.

²⁶ Jef Huysmans, "Revisiting Copenhagen: Or, on the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe", *International Security*, 2007, Cilt: 4, s. 46.

3.1. Güvenlik ve Güvenlikleştirme

Her ne kadar güvenlik çalışmaları akademik yazınında genişletme ve derinleştirme tartışmaları büyük yer kaplasa da, “Bir şeyi güvenlik meselesi yapan nedir?” ya da, bir diğer deyişle, “Güvenlik kavramı ne anlama gelmektedir?” soruları hâlen güvenlik çalışmalarının merkezinde bulunmaktadır.²⁷ Kopenhag Okulu’nun yaklaşımına göre, güvenlik bir söz-edim olarak görülmektedir. Dahası, meseleler söz-edimler yoluyla güvenlik problemi olarak sunulabilmektedir ve buna “güvenlikleştirme” denmektedir. Güvenlikleştirme kavramı ilk olarak Ole Waever’ın 1995 yılında yayınlanmış olan ünlü makalesi “Securitization and Desecuritization”da ortaya atılmıştır.²⁸ Güvenlikleştirme Teorisi, daha sonra, 1998 yılında basılan *Security: A New Framework for Analysis* başlıklı kitapta ayrıntılı bir şekilde tartışılarak güvenlik çalışmaları akademik yazınında yerini almıştır. Bu teoriye göre, en basit anlatımıyla, bir konuyu “güvenlik” olarak adlandırmak onu bir güvenlik problemi hâline getirir. Bunun haricinde, Okul belirtilen konunun “gerçek” bir tehdit olup olmadığıyla ilgilenmez çünkü inşacı bir bakış açısıyla güvenliği öznelerarası bir yapım olarak tanımlar. Buzan vd. bunu “güvenlik ne özneler, ne nesnelere ile açıklanamaz; güvenlik daha ziyade öznelerin arasında var olur” diyerek izah etmektedir.²⁹

3.2. Güvenlik Sektörleri

Kopenhag Okulu’nun çıkış noktası yoğunlukla Avrupa güvenliğinin askerî olmayan yönüne odaklanma fikridir. Bu bakımdan, okul, güvenliğin askerî güvenlik olarak tanımlanması ve algılanmasıyla yetinmemiş ve askerî güvenlik haricinde farklı güvenlik sektörleri tanımlayarak kavramı genişletmiştir. Buzan’a göre “sektör”, bir kimsenin aslında bütüncül olan “gerçekliği” incelerken kullandığı lens ve bu incelemenin gerçekliğin yalnızca spesifik bir bölümünü aydınlatması durumudur. Bir diğer deyişle, sektörler bütün sisteme seçici bir lensle bakıp, onun sadece

²⁷ Waever, 1995, s. 54.

²⁸ Waever, a.g.m.

²⁹ Buzan vd., 1998, s. 31.

belli bir boyutunun, belli üniteler arasındaki belli bir ilişki veya etkileşim biçiminin altını çizebilmeyi sağlar.³⁰ Buzan, Waever ve de Wilde güvenlik kavramını beş yeni sektör ekleyerek genişletir: askerî, siyasi, iktisadi, çevresel ve toplumsal. Bu anlayış, askerî sektörün güvenlik çalışmaları üzerindeki tekeline meydan okumakla beraber askerî sektörün önemini de göz ardı etmemektedir. Her bir sektörü incelerken, Kopenhag Okulu farklı türde etkileşimleri inceler:

“Askerî sektör kuvvete dayalı ilişkiler; siyasi sektör otorite, yönetim statüsü ve tanıma ilişkileri; iktisadi sektör ticaret, üretim, finans ilişkileri; toplumsal sektör kolektif kimlik ilişkileri; çevresel sektör ise insan faaliyetleri ve gezegenin biyosferi ile ilgilidir.”³¹

Şekil 2. Güvenlik Sektörleri³²

Güvenlik Sektörleri	İlgili oldukları alan
1. Askerî	Baskı ilişkileri
2. Siyasi	Otorite, yönetim statüsü ve tabıma ilişkileri
3. Ekonomik	Ticaret, üretim, finans ilişkileri
4. Toplumsal	Kolektif kimlik ilişkileri
5. Çevresel	İnsan faaliyetleri ve gezegenin biyosferi ilişkileri

Askerî sektör, devletlerin saldırı ve savunma kapasiteleri ile devletlerin birbirlerinin niyetleri hakkındaki algılarının karşılıklı etkileşimi ile ilgilenir. Bu bakımdan, askerî sektördeki -tek değilse de- temel aktör ve referans nesnesi hâlâ devlettir. Benzer şekilde, siyasi sektörde de referans nesnesini yoğunlukla devlet ve devlet egemenliği

³⁰ Barry Buzan vd., *the Logic of Anarchy*, Columbia University Press, New York, 1993, ss. 30-31.

³¹ Buzan vd., 1998, s. 7.

³² Çağla Lülecı, *From Securitization to Desecuritization: Decoding Turkish Foreign Policy Towards Iran*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2013, s. 14 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

oluşturmaktadır. Fakat burada farklı olarak askerî olmayan tehditler de önem kazanmaktadır. Dahası, devlet haricindeki siyasi örgütlenmeler de bu sektörde referans nesnesi olabilmektedir. Buna Avrupa Birliği gibi devlet-üstü örgütler ve azınlıklar ya da kabileler gibi devlet-dışı örgütlenmeler örnek olarak verilebilir. Siyasi ve askerî sektörler her ne kadar ulusal güvenlik ile ilgileniyor olsa da, ulusların kimliklerine odaklanmaz. Toplumsal sektör ise kolektif kimlik konuları ile ilgilenmektedir. Toplumsal sektörün referans nesnesini geniş grupların taşıdığı aidiyet ve sadakat hissi neticesinde “biz”lik algısının tehdit edildiği konusunda erişilen anlaşma belirlemektedir.³³ Ekonomik sektör ise neredeyse tamamen farklı olarak kaynaklara erişim, finans ve piyasa gibi devletin kabul edilebilir bir refah ve güç seviyesine gelmesi için gerekli olan konulara odaklanır.³⁴ Bir diğer deyişle bu sektör ticaret ve üretim ilişkileri ile ilgilenmektedir. Bu sektör referans nesnelere bakımından zengindir; devletler, sınıflar, bireyler ve küresel ekonomi gibi soyut sistemler referans nesnesi olarak ele alınabilir. Son olarak, çevresel sektör insan aktivitesi ve biyosfer arasındaki ilişki üzerinde durmaktadır. En basit haliyle, çevresel sektörün referans nesnesi çevrenin kendisidir. Fakat bunun yanında medeniyetin sağlamış olduğu ilerlemeyi kaybetmesi riskiyle -toplumsal barbarlık formlarına geri dönüş endişesi gibi- ilgilenmektedir.³⁵

3.3. Bölgesel Güvenlik Kompleksi

Kopenhag Okulu'nun ortaya koyduğu temel yaklaşımlardan biri de bölgesel güvenlik kompleksi teorisidir. Bu teori 1990'lardan beri okulun çalışmaları içerisinde yerini almış olup güvenliğin bölgesel dinamiklerini tekrardan öne çıkartmayı hedeflemektedir. Bu teoriye göre, bir bölgenin aktörleri arasında daha otonom güvenlik dinamikleri olabilecektir.³⁶ Huysmans, Kopenhag Okulu'nu analiz ederken, güvenlik kompleksini coğrafi olarak tanımlanmış, içerisindeki güvenlik pratiklerinin

³³ Buzan vd., 1998, s. 123.

³⁴ Buzan, 1991, ss. 19-20.

³⁵ Buzan vd., 1998, s. 75.

³⁶ Huysmans, 2007, s. 58.

daha bağımlı olduğu bölgesel güvenlik sistemi olarak tanımlamıştır.³⁷

Buzan'a göre, dünya çapında, tüm devletler güvenlik açısından birbirine bağımlıdır. Ancak tehdit ve güvensizlikler daha ziyade yakınlık ile alakalı olduğundan, birbirine yakın olan devletlerin bağımlılığı ile uzak olan devletlerin bağımlılığı birbirleri ile aynı olamazlar. Bu bağlamda, anarşi ve coğrafi ayrımlar güvenlik bağımlılığının yoğunlaştığı bölgesel kompleksler oluşturmuştur.³⁸ Her ne kadar, güvenlik kompleksi kavramı 1990'ların başında Kopenhag Okulu çalışmalarında yer alsada da 1995 yılında güvenikleştirme kavramının benimsenmesinden sonra bölgesel güvenlik kompleksi teorisinde de değişiklikler olmuştur. 1995 öncesinde güvenlik kompleksi “güvenlik algıları ve güvenlik kaygıları birbirinden bağımsız düşünülemeyen devletler grubu” olarak tanımlanırken,³⁹ daha sonra “güvenikleştirme ve güvenlik-dışılama süreçleri birbirinden bağımsız olarak düşünülemeyen birimler” olarak tanımlanmıştır.⁴⁰ Buzan ve Waever, 2003 yılında yayımlanan *Regions and Powers: the Structure of International Security* başlıklı kitapta bölgesel güvenlik kompleksi teorisini ayrıntılı olarak ele almıştır. Dünyayı farklı güvenlik kompleksi bölgelerine ayıran yazarlar tüm bölgelerdeki farklı güvenlik dinamiklerini analiz etmiştir.⁴¹

4. Güvenikleştirme Teorisi

Güvenikleştirme kavramı, ilk defa 1990'ların ortalarında Waever tarafından çerçevesi çizildikten sonra, uluslararası ilişkiler terminolojisine girmiştir.⁴² Kopenhag Okulu'nun daha sonraki teorik çalışmaları bu yaklaşım üzerine inşa olmuştur.⁴³ Waever 1995'te güvenliği söz-edim

³⁷ Huysmans, *a.g.m.*, s. 60.

³⁸ Barry Buzan, Rizvi Gowher vd., *South Asian Insecurity and the Great Powers*, London: Macmillan, 1986; ayrıca bkz: Barry Buzan and Ole Waever, *Regions and Powers*, Cambridge: Cambridge University Press, 2003, s. 46.

³⁹ Buzan vd., 1998, s. 198.

⁴⁰ Buzan vd., *a.g.e.*, s. 201.

⁴¹ Buzan ve Waever, 2003.

⁴² Waever, 1995.

⁴³ Pınar Bilgin, “Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları”, *SAREM Journal of Strategic Studies*, 2010, Cilt: 8, Sayı: 14, s. 82.

olarak tanımlanmış⁴⁴ ve güvenikleştirme kavramını “bir konuyu hâlihazırda bir tehdit konumuna sokan sözel takdim”⁴⁵ olarak tarif etmiştir. Aynı çalışmada güvenikleştirme kavramı şu şekilde açıklanmaktadır:

“Sonuç olarak güvenlik nedir? Dil teorisinin yardımı ile güvenliği bir söz-edim olarak kabul edebiliriz. Bu kullanımda, güvenlik çıkardan bağımsız daha gerçek bir şey değildir. Söyleyişin kendisi eylemdir. Söylemenin kendisiyle bir şey yapılmış olur (iddiaya girmek, söz vermek, bir gemiye isim vermek gibi). Bir devlet temsilcisi, güvenlik kavramını teleffuz ederek belli bir gelişmeyi özel bir alana sokar ve bu gelişmeyi engellemek için gerekli tüm araçları kullanma hakkını talep eder.”⁴⁶

Güvenikleştirme, 1998 yılında Kopenhag Okulu yazarlarınca, bir konunun politikanın belirlenmiş kurallarının dışına çıkarılması ve özel politik bir durum ya da politika üstü bir durum olarak çerçevesi olarak açıklanmıştır.⁴⁷ Buzan vd. güvenikleştirmeyi bir spektrum yardımıyla açıklamaktadır. Buna göre, her konu, politize edilmemiş (devletin ilgi alanına girmeyen ve umumi bir tartışma ve karar alma gerektirmeyen), politize edilmiş (kamusal politikanın parçası olan hükümet tarafından karar alma ve kaynak ayırma gerektiren) ve güvenikleştirilmiş (konunun hâlihazırda bir tehdit olarak sunulması, acil tedbirler gerektirmesi ve normal politik tedbirler dışındaki olağanüstü tedbirleri meşru kılan) şeklinde sınıflandırılabilir. Mevcut şartlar altında her konu bu spektrumdaki yerini almaktadır.⁴⁸

Politize Edilmemiş ← Politize Edilmiş → Güvenikleştirilmiş

⁴⁴ Waever, 1995.

⁴⁵ Matt McDonald, “Securitization and the Construction of Security”, *European Journal of International Relations*, 2008, Cilt: 14, Sayı: 4, s. 566.

⁴⁶ Waever, 1995, s. 55.

⁴⁷ Buzan vd., 1998, s. 23.

⁴⁸ Buzan vd., *a.g.e.*, s. 23-24.

Güvenlikleştirme eylemiyle, bir konu hâlihazırda bir tehdit olarak gösterilir ve böylece bu konu diğer konular üzerinde mutlak öncelik kazanır. Bu konu çözülemez ise diğer hiçbir konunun bir önemi olmayacağı algısı oluşur. Böylece ilgili aktörler bu konuyu olağanüstü araçlar kullanarak ya da tedbirler alarak çözüme meşruiyetini kazanır.⁴⁹ Güvenlikleştirmeyi yapan aktör, bu durumun bilincinde olarak, olağanüstü tedbirler kullanmak istediği konuları güvenlik sorunu olarak etiketler. ‘Güvenlik’ tabirini kullanan güvenlikleştirici konunun acil bir durum olduğunu belirtmiş olur ve böylece güvenlik tehditi olarak sunduğu bu konuyu çözmek için gerekli tüm tedbirleri kullanmayı talep eder.⁵⁰

Buzan vd.’ne göre, güvenlikleştirme sadece olağan kuralların yıkılmasıyla (olağanüstü tedbirler alınması ya da araçlar kullanılmasıyla) ya da bu olağanüstü tedbirler almayı meşru kılan tehditlerin varlığıyla oluşmaz. Başarılı bir güvenlikleştirmenin üç temel parçası mevcuttur. Bunlar hâlihazır tehdit(ler), ivedi/acil tedbir ve olağan kuralların yıkılmasının ilişkilere tesir etmesidir. Buna ek olarak, bir konunun, bir referans nesnesine tehdit oluşturduğunu ortaya koyan bir söz-edim de kendi başına güvenlikleştirme oluşturmaz. Bu sadece güvenlikleştirici hamledir. Başarılı bir güvenlikleştirme, ancak dinleyicilerin (hedef kitle) konuyu bir güvenlik sorunu olarak kabul etmesiyle oluşur.⁵¹

Güvenlikleştirme eyleminde, güvenlikleştirici bir konuyu hâlihazırda bir güvenlik tehdidi olarak etiketler ve bu sorunla baş etmek için olağanüstü tedbirler almayı talep eder. Ancak güvenlikleştirmenin akademik olarak analiz edilmesi bu konunun olağanüstü tedbirler gerektiren gerçek bir güvenlik sorunu olup olmadığının araştırılması değildir ya da bunu gerektirmez. Güvenlikleştirmenin analizi bir konunun bir güvenlik sorunu olarak kurgulanıp bu şekilde inşa edilme sürecinin araştırılıp ortaya konması ile ilgilidir. Araştırmacı neyin güvenlik sorunu olduğuna dair ortak düşüncenin nasıl inşa edildiğini (öznelerarası

⁴⁹ Buzan vd., 1998, s. 24.

⁵⁰ Ciaran O’Reilly, “Primetime Patriotism: News Media and the Securitization of Iraq”, *Journal of Politics and Law*, 2008, Cilt: 1, Sayı: 3, s. 69.

⁵¹ Buzan vd., 1998, ss. 25-26.

olarak) ortaya koymaya çalışır. Buzan vd.'ne göre, güvenlikleştirme çalışmak söylem ve politik gruplar üzerine çalışmaktır. Bu anlamda güvenlikleştirme çalışmak, bir argümanın nasıl ve ne zaman dinleyiciler üzerinde yeterli etkiyi yaparak onların normal şartlar altında kabul etmeyecekleri olağanüstü tedbirlerin alınmasını kabul etmelerini sağladığını araştırmaktır. Buna göre “güvenlikleştirme çalışmaları, kimin (güvenlikleştirici), hangi konuları (tehditler), kimin için (referans nesnelere), neden, hangi sonuçlarla ve hangi şartlar altında güvenlikleştirdiğinin net olarak anlaşılmasını hedefler.”⁵² Sonuç olarak, güvenlikleştirme çalışırken araştırmacının görevi, bir konunun gerçek bir güvenlik sorunu olup olmadığının ortaya çıkarılması değil, güvenlikleştirme eyleminin nasıl ve ne zaman gerçekleştiğinin, bunun öğelerinin (güvenlikleştirici, referans nesnesi, dinleyiciler (hedef kitle)) neler ya da kimler olduğunun ve bunun sonuçlarının neler olduğunun ortaya konulmasıdır.

4.1. Güvenlikleştirmenin Öğeleri

Kopenhag Okulu yazarlarına göre, bir güvenlikleştirme eyleminde üç temel öğe bulunmaktadır. Bunlar referans nesnesi (hâlihazırda tehdit edilen ve hayatta kalması gereken öğe), güvenlikleştirici aktör (bir konuyu referans nesnesini tehdit ettiği için güvenlik sorunu olarak ilan sunan öğe) ve işlevsel aktörlerdir (ilgili sektörün dinamiklerini etkileyen öğeler).⁵³

İlk öğe referans nesnesidir. Referans nesnesi güvenlik tehdidinin hedef aldığı ilan edilen nesnedir. Kopenhag Okulu yazarlarına göre, referans nesnesi, yaşamaya hakkı olduğundan, korunması/kurtarılması için gerekli tedbirlerin alınması gerektiği iddia edilen nesnedir.⁵⁴ 1998 yılında yayımlanan kitaplarında, Kopenhag Okulu yazarları referans nesnesinin büyüklüğü ve seviyesinin güvenlikleştirme analizi için kritik öneme haiz olduğunu belirtir. Bu bağlamda, güvenlikleştirme analizinde üç ayrı düzey öngörmektedirler. Bunlar mikro, makro ve orta düzeylerdir.

⁵² Buzan vd., *a.g.e.*, s. 32.

⁵³ Thierry Balzacq, “The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context”, *European Journal of International Relations*, 2005, Cilt: 11, Sayı: 2, s. 178; ayrıca bkz: Buzan vd., 1998.

⁵⁴ Buzan vd., 1998, s. 36.

Mikro düzeydeki referans nesnelere bireyler veya küçük gruplardır. Buzan vd.'ne göre, bu düzeydeki referans nesnelere nadiren güvenleştirilebilecek meşruiyet sahibi olabilmektedirler. Makro düzeyde tüm insanlık ya da dünya barışı gibi konular referans nesnesi olabileceklerdir. Bu düzeyde küresel ısınma ya da nükleer yok olma gibi konularda örnekler olsa da, Buzan vd., makro düzeyde de referans nesnesi inşa etmenin zor olduğunu düşünmektedir. Dolayısıyla bu iki düzeyde başarılı güvenleştirme yapmak zordur. Onlara göre başarılı güvenleştirme eylemleri orta düzeyde olmaktadır ki, devlet, medeniyet, millet gibi limitli topluluklar bu seviyede yer almaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki, başarılı güvenleştirmelerin çoğunlukla orta düzeyde oluştuğunu öne sürmeleri, Kopenhag Okulu yazarlarının, geleneksel yaklaşımlarda olduğu gibi sadece devleti referans nesnesi olarak aldıkları anlamına gelmez. Güvenleştirme her düzeyde gerçekleşebilmektedir. Özetle, orta düzey en verimli (kolayca güvenleştirilebilen) referans nesnelere bulunduğu düzey olmakla birlikte, son zamanlarda mikro ve makro düzeyde de başarılı girişimler olmaktadır.⁵⁵ Bunlara ek olarak, bir güvenleştirme eyleminde sadece bir referans nesnesi olmak zorunda değildir. Aynı güvenleştirme eyleminde birden fazla referans nesnesi tehdit ediliyor olarak ilan edilebilir.

Referans nesnesini bir örnekle açıklamak gerekirse, 2003 Irak Savaşı'nda Bush Hükümeti tarafından yapılan güvenleştirme kullanılabilir. Bu güvenleştirmede, Bush yönetimi, Saddam yönetimini güvenleştirmek için her üç düzeyde referans nesnelere ilan etmiştir. Saddam yönetiminin makro düzeyde (özellikle iddia edilen nükleer silahlar vasıtasıyla) "dünya barışına" bir tehdit olduğunu; mikro düzeyde hem Irak'ta yaşayan insanlara (insan hakları ihlalleri vb.) hem de Amerika ve diğer batılı toplumlarda yaşayan insanlara bir tehdit olduğunu, orta düzeyde ise Amerika Birleşik Devletleri'ne ve Batı medeniyetine bir tehdit olduğunu öne sürmüştür.⁵⁶

⁵⁵ Emma Rothschild, "What is Security?", *Daedalus*, 1995, Cilt: 124, Sayı: 3, s. 39.

⁵⁶ Başar Baysal, *Persuasion by Fear: Securitization of Iraq by the US Administration*

Güvenlikleştirmenin ikinci ögesi güvenlikleştirici aktördür. Güvenlikleştirici aktör güvenlik söz-edimini gerçekleştiren kişi ya da gruptur. Bu rolün genel oyuncularını siyasi liderler, bürokratlar, hükümetler, lobi ve baskı gruplarıdır.⁵⁷ Güvenlikleştirici aktör olağanüstü tedbirler alabilmek için bir konuyu, yaşamayı hak eden bir referans nesnesine karşı tehdit olarak sunan aktördür. Ancak bir güvenlikleştirme eyleminde, her topluluk daha küçük alt ögelere (bireye kadar) bölünebileceğinden, güvenlikleştirici aktörün kim ya da ne olduğunun belirlenmesi çok kolay olmamaktadır. Örneğin güvenlikleştiricinin devlet mi, hükümet mi, savunma bakanlığı ya da dışişleri bakanlığı gibi hükümetin bir birimi mi, ya da devlet başkanı veya başbakan gibi bireyler mi olduğunu belirlemek araştırmacının görevidir.

Ancak Kopenhag Okulu yazarları, toplulukların bireyler kadar küçük ögelere indirgenmesinin faydalı olmayacağı görüşündedir. Bunun sebebi hayatın büyük kısmında toplulukların onu oluşturan ögelerin toplamından daha fazla şey ifade ettiğine olan inançlarıdır. Bireylerin güvenlikleştirici aktör olarak alınması ilk bakışta daha kolay gibi görünebilir. Bunun sebebi güvenlik söz-ediminin oluşması için konuşmaya ihtiyaç olması ve bunun da ancak bir birey tarafından yapılabilir olmasıdır. Ancak unutulmamalıdır ki, bu bireyler her zaman bir topluluğun (politik parti, baskı grubu, hükümet vb.) üyesidir ve bu topluluğu temsil ederler. Kopenhag Okulu yazarları, söz-edimin örgütsel mantığına odaklanmanın kimin güvenlikleştirici aktör olduğunu belirlemede en iyi yol olduğuna inanmaktadır.⁵⁸

Yine aynı örnekten hareket edilecek olursa, Saddam rejiminin güvenlikleştirilmesinde güvenlikleştirici aktörün belirlenmesi de kolay değildir. Güvenlikleştirici aktör, Amerika Birleşik Devletleri (devlet olarak), o dönemin hükümeti ya da doğrudan George W. Bush ve Savunma Bakanı gibi siyaset yapımında önem arz eden bireyler (ki söz-edimlerin

between 2001 and 2003, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

⁵⁷ Buzan vd., 1998, s. 40.

⁵⁸ Buzan vd., *a.g.e.*, s. 40-41.

geçtiği konuşmaların çoğu bu kişiler tarafından yapılmıştır) olarak alınabilir. Bu güvenlikleştirme analizinde dönemin hükümeti olan Bush hükümetini güvenlikleştirici aktör olarak belirlemenin doğru olacağı değerlendirilmektedir. Bunun sebebi, ABD Başkanı'nın ve diğer bireylerin hükümeti temsil ediyor olması ve yaptıkları konuşmalarla Bush yönetiminin düşüncelerini dile getirmeleridir. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'nin güvenlikleştirici aktör olarak alınması uygun değildir, çünkü devlet içerisinde (bürokrasinin farklı kademelerinde ve yasama içerisinde) güvenlikleştirmeyi desteklemeyen kesimler mevcuttur.⁵⁹

Son aktöre geçmeden önce belirtmek gerekir ki, birçok güvenlikleştirme eyleminde referans nesnesi ve güvenlikleştirici aktör aynıdır. Ya da güvenlikleştirici aktör, kendisini de referans nesnelere içerisinde gösterir. Özellikle söz konusu devlet olduğunda devlet temsilcileri devleti de referans nesnesi olarak gösterir. Devlet bu durumda hem güvenlikleştirici, hem de referans nesnesi konumuna girer. Bu durum güvenlikleştirme eyleminin başarısını kolaylaştıracaktır, çünkü güvenlikleştirmenin kendisini de tehdit eden bir durumu güvenlikleştirmesi ona daha fazla meşruiyet kazandıracaktır. Buna ek olarak, birçok güvenlikleştirmede referans nesnesi ile dinleyiciler (hedef kitle, konunun bir güvenlik tehdidi olduğu konusunda ikna edilmesi gereken kitle) de aynı grup olabilmektedir. Örneğin bir ülkenin vatandaşları, güvenlikleştirici tarafından hem tehdit altındaki referans nesnesi olarak gösterilip, hem de ikna edilmesi gereken hedef kitle olabilmektedir. Bu durum da güvenlikleştirme eylemini kolaylaştırmaktadır, çünkü kendileri tehdit altında olarak ilan edilen grubun olağanüstü tedbirlerin alınmasına ikna olması daha kolay olacaktır.⁶⁰

Kopenhag Okulu yazarlarınca belirlenen son öge işlevsel aktörlerdir. Bu aktörler güvenlikleştirme eyleminin gerçekleştiği sektöre göre farklılık göstermektedir. Buzan vd., işlevsel aktörü referans nesnesi ya da güvenlikleştirici aktör olmadan güvenlik alanındaki kararları önemli

⁵⁹ Baysal, 2013.

⁶⁰ O'Reilly, 2008, s. 68.

derecede etkileyen aktörler olarak tanımlamaktadır.⁶¹ 2003 Irak Savaşı örneğinde medya işlevsel aktör olarak gösterilebilir. Medya güvenikleştirme eyleminde çok önemli bir rol oynamış olmasına rağmen (medyanın eylemlerinde niyetin ne olduğu konusu tartışmalı olduğundan) güvenikleştirici aktör olarak ele alınamaz. Medya güvenikleştirmede pozitif rol almış olsa da, bunu güvenikleştirme adına mı yaptığı yoksa daha fazla izlenme oranı yakalama için mi yaptığı konusunda netlik yoktur ya da referans nesnesi değildir.⁶²

4.2. Güvenikleştirme Sürecinin Analizi

Buzan vd., güvenikleştirici aktör tarafından yapılan eylemi güvenikleştirici hamle olarak adlandırmaktadır. Güvenikleştirme teorisinin ilk ortaya atıldığı 1995 yılında vurgu söz-edimde ya da güvenikleştiricide iken, 1998 yılında yazılan *Security: A New Framework for Analysis* adlı kitapla birlikte vurgu daha geniş bir kavram olan güvenikleştirici hamleye taşınmıştır. Bu yaklaşımda sadece güvenlik söyleminin dile getirilmesinin önemli olmadığı, olağanüstü tedbirler ya da araçlar gerektiren hâlihazırda bir tehdidin belirlenmesinin ve bu durumun dinleyiciler (hedef kitle) tarafından kabul edilmesinin de son derece kritik olduğu vurgulanmaktadır.⁶³

Güvenikleştirme hamlesi güvenikleştirici aktörün tercihi ile ilgilidir. Her ne kadar güvenikleştirmenin başarısı sadece güvenikleştirici aktöre bağlı olmasa da, bir konunun güvenikleştirilip güvenikleştirilmeyeceği kararını güvenikleştirici aktör verir. Pınar Bilgin, bu seçimi politik bir eylem olarak açıklamaktadır.⁶⁴ Buzan vd. de güvenikleştirme kararının ve güvenikleştirmeyi kabul etme kararının her zaman politik kararlar olacağını öne sürmektedir.⁶⁵ Bu yazarlara göre, güvenikleştirmenin

⁶¹ Buzan vd., 1998, s. 36.

⁶² Baysal, 2013; O'Reilly, 2008, s. 68.

⁶³ Michael C. Williams, "Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics", *International Studies Quarterly*, 2003, Cilt: 47, Sayı: 4, s. 526; ayrıca bkz. Buzan vd., 1998, s. 27.

⁶⁴ Bilgin, 2010, s. 83.

⁶⁵ Buzan vd., 1998, s. 29.

oluşmasında etkili olan farklı şartlar da mevcuttur, ancak karar alma üzerine odaklanıldığında güvenlikleştirme kararının güvenlikleştirici tarafından alınan politik bir karar olduğu görülecektir.⁶⁶

Güvenlikleştirme kararı tek bir aktör tarafından alınsa da, güvenlikleştirme süreci öznel bir süreç değildir. Bunun yanında, Kopenhag Okulu salt nesnel/objektif güvenlik anlayışını da kabul etmez. Kopenhag Okulu yazarlarına göre, güvenlikleştirme öznelerarası bir süreçtir.⁶⁷ Güvenlikleştirmenin başarısı sadece güvenlikleştirici tarafından değil, güvenlikleştirme eyleminin hedef kitlesi tarafından da belirlenebilmektedir. Bu sebeple güvenlikleştirme öznelerarası olarak görülmelidir.⁶⁸ Kopenhag Okulu yazarlarına göre, bir konunun güvenlik sorunu olup olmadığına bireyler kendi başlarına karar veremez. Güvenlikleştirme öznelerarasıdır ve sosyal olarak inşa edilir: bir referans nesnesinin hayatta kalmayı hak eden bir nesne olup olmadığı, tehditin bir güvenlik tehdidi olup olmadığı, bu tehditin olağanüstü tedbirleri meşru kılıp kılmadığı konuları öznelerarası olarak inşa edilmektedir.⁶⁹

Kopenhag Okulu yazarları tarafından üzerinde durulan bir diğer kavram da “kolaylaştırıcı koşullar”dır (*facilitating conditions*). Bu koşullar, varlığıyla güvenlikleştirme eyleminin başarılı olmasını sağlayan veya yokluğuyla engelleyen şartlardır.⁷⁰ Eylemin niteliği, konuşmacının konumu ve tehditin tarihi algısı gibi hususlar kolaylaştırıcı koşullardandır.⁷¹ Kopenhag Okulu yazarlarına göre, başarılı bir güvenlikleştirme için gerekli olan kolaylaştırıcı şartlar iki ayrı kategoriye ayrılabilir. Bunlar iç (dilsel/dilbilgisel) koşullar ve dış (toplumsal) koşullardır. Başarılı bir

⁶⁶ Ole Wæver, “The EU as a Security Actor: Reflections from a Pessimistic Constructivist on Post-Sovereign Security Orders”, Morten Kelstrup ve Michael C. Williams (ed.), *International Relations Theory and the Politics of European Integration: Power, Security and Community*, 2000, London, Routledge, ss. 250-294., s. 252; ayrıca bkz: Williams, 2003, s. 520

⁶⁷ Buzan vd., 1998, s. 30.

⁶⁸ Williams, 2003, s. 523; Buzan vd., 1998, s. 31.

⁶⁹ Buzan vd., 1998, 31.

⁷⁰ Austin, 1975 (1962).

⁷¹ Wæver, 2000, ss. 252–3.

güvenlikleştirme dil ve toplum koşullarının birleşmesi suretiyle oluşabilir. Güvenlikleştiricinin kullandığı dil (iç) ve tehdide karşı olan tarihi bakış açısı (dış) kolaylaştırıcı şartlara örnek olarak gösterilebilir. Kolaylaştırıcı koşullar kavramı Kopenhag Okulu'nun birçok eleştiri almasına sebep olmuştur. Bu kavramın yeterince irdelenmemiş olması ve Kopenhag Okulu'nun ortaya koyduğu çerçevede güvenlikleştirmenin içinde olduğu şartların yeterince analiz edilememesi gibi konular eleştirilerin temelini oluşturmaktadır.⁷²

4.3. Güvenlikleştirme ve Kopenhag Okulu'nun Normatif Duruşu

Diğer birçok güvenlik çalışmalarının aksine, Kopenhag Okulu, güvenliği açık bir biçimde pozitif bir değer olarak ele almaz. Bu görüşe göre, güvenlikleştirme çoğunlukla kaçınılması gereken bir durumdur.⁷³ Kopenhag Okulu yazarları, güvenlikleştirme durumunu “normal siyasetin başarısız oluşu” olarak tanımlar ve “daha az güvenlik, daha çok siyaset” sloganıyla yola çıkar.⁷⁴ Kopenhag Okulu mensuplarına göre, bir olaya güvenlik bakış açısından yaklaşmak birtakım sorunlu durumları beraberinde getirebilir. Bu sebeple okulun normatif duruşu güvenlik-dışlaştırmayı desteklemektir. Bu kavram, problemleri güvenlik alanından çıkarıp normal siyasi söylem alanına geri döndürme anlamına gelir. Kopenhag Okulu'na göre, meseleleri güvenlik bağlamında ele almak tehlikeli sonuçlar doğurabileceği için onları siyasi alanda tutmak daha iyi bir seçimdir; çünkü bu şekilde sorunların çözümü daha kolay olacaktır. Okula önemli katkılar sağlamış olan Matt McDonald da Kopenhag Okulu'nun bu duruşunu “Okulun savunucuları (Waever, 1995; 2000: 253; 2004; Buzan et al., 1998: 204–9) güvenlik-dışlaştırmayı, yani meselelerin güvenlik alanından çıkarılmasının gerekliliğini savunmuştur.”⁷⁵ sözleriyle net bir şekilde belirtmiştir.

⁷² Bu eleştiri ve diğer tartışmalar bir sonraki bölümde açıklanmıştır.

⁷³ Williams, 2003, s. 523.

⁷⁴ Waever, 1995, s. 7.

⁷⁵ McDonald, 2008, s. 579.

Ole Waever, 1995 yılında yayımlanan çalışmasında güvenlik-dışılaştırma kavramını şöyle inceler:

“Tehditleri meydan okumaya çevirerek ve güvenliği siyasete çevirerek, Batı'nın yumuşama yanlısı aktörleri Doğu'daki elitleri güvenlik terimini kullanmak ve uygulamaktan alıkoymaya ve açık siyasi tartışmaya yer açmaya çalıştılar. Her ne kadar bu strateji 1989'daki değişimde hayati olduğunu kanıtlamamış olsa da, yumuşama sürecinde çok önemli etkileri olduğu göz ardı edilemez.”⁷⁶

Buradan da yola çıkarak, Kopenhag Okulu yazarlarının güvenlik-dışılaştırma durumunu “normal” ve “istenen” bir durum olarak ele aldığı sonucu çıkartılabilir.

5. Tartışmalar

5.1. Söz-Edimin Önceliği ve Alternatifleri

Kopenhag Okulu'nun söz-edim vurgusu birçok bilim insanı tarafından eleştirilmektedir. Kopenhag Okulu'na göre, söyleyiş-telaffuz etmenin kendisi eylemdir. Bir devlet temsilcisi, güvenlik söylemini *telaffuz ederek*, bir gelişmeyi özel bir alana taşır; böylece bu gelişmeyi engellemek için gereken her şeyi yapabilme hakkını talep eder.⁷⁷ Birçok araştırmacı Kopenhag Okulu'nun söz-edim üzerindeki bu vurgusunu abartılı bulmaktadır.⁷⁸ Bu konuda yapılan eleştirilerin temelinde görüntü ve görsel sunumların da (özellikle medya aracılığı ile) güvenlikleştirme sürecinde önemli rol oynaması bulunmaktadır.

Möller konuşmanın, anlamı paylaşmak/aktarmak için kullanılan birçok araçtan sadece biri olduğunu vurgulamaktadır.⁷⁹ Williams da 2003 yılında kaleme aldığı “Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics” başlıklı makalesinde görüntülerin/ görsellerin önemini vurgulamıştır. Yazara göre, günümüzde güvenlik politikaları

⁷⁶ Waever, 1995, s. 10.

⁷⁷ Weaver, 1995, s. 55.

⁷⁸ McDonald, 2008, s. 568.

⁷⁹ Frank Möller, “Photographic Interventions in Post-9/11 Security Policy”, *Security Dialogue*, 2007, Cilt: 38, Sayı: 2, s. 180.

sadece sözel olarak yapılan meşrulaştırma vasıtasıyla inşa edilmemektedir. Görsel anlatım da bir konunun güvenlik sorunu olarak inşa edilmesinde etkili olmaktadır.⁸⁰ Williams'a göre, modern medya güvenlik ilişkilerinde kritik rol oynamaktadır. Birinci Körfez Savaşı'ndan Bosna ve Kosova'ya, 11 Eylül saldırıları ve sonrasına kadar medyanın olayları sunumunun rolü güvenlik ilişkileri için gözardı edilmez bir durumdur.⁸¹ 11 Eylül saldırılarının televizyon ekranlarında tekrar tekrar yayımlanmasının insanlar üzerinde etkisi düşünüldüğünde, Williams'ın argümanının geçerliliği daha da iyi değerlendirilebilmektedir.

Ancak unutulmamalıdır ki, görsel sunumların güvenikleştirme sürecine olan etkisinde bir niyet problemi vardır. Özellikle medyada çıkan görsellerde bu görselleri yayımlayan kanalların hangi niyetle bu görselleri yayımladığı kesin değildir. Bu niyet güvenikleştirme söylemine katkı sağlamak olabileceği gibi, biraz daha fazla izlenme oranı kazanarak daha fazla reklam geliri elde etmek de olabilir. Bir diğer deyişle, güvenikleştirme eyleminin oluşmasına dolaylı olarak yapılan bu "katkı", siyasi değil, ticari amaçlarla yapılmış olabilir. Bu sebeple, güvenikleştirme analizinde görüntüleri de analize katacak olan araştırmacılar bu durumu akılda tutmak durumundadır.

5.2. Dinleyiciler/Hedef Kitle'nin Yetersiz Analizi

Kopenhag Okulu'nun eleştirildiği bir diğer konu da dinleyiciler/hedef kitle ile ilgilidir. Bazı yazarlara göre, Kopenhag Okulu'nun ortaya koyduğu güvenikleştirme teorisi çerçevesinde dinleyiciler/hedef kitle ögesi yeterince analiz edilememektedir. Bu eleştiriye göre, hedef kitlenin güvenikleştirme hamlesini kabul etmiş olması, başarılı bir güvenikleştirme için olmazsa olmaz bir koşulken; bu kabul etme hâlinin yeterince açık tanımlanmamış olması, teorinin uygulaması sürecinde problemler yaratmaktadır. Bir diğer deyişle, bu çerçeveye kullanılarak yapılacak güvenikleştirme analizleri yetersiz kalabilmektedir.

Balzacq, Kopenhag Okulu'nun çerçevesinde dinleyicilerin

⁸⁰ Williams, 2003, s. 527.

⁸¹ Williams, *a.g.m.*, s. 524.

rolünün yetersiz olmasının sebebini, teorinin temelde John L. Austin'in dil teorisine dayanmasına bağlamaktadır. Balzacq'a göre, Kopenhag Okulu'nun çerçevesinde güvenikleştirmenin başarısı için dinleyiciler/hedef kitlenin ikna olması şartı olmasına rağmen, bunların durumu ve özellikleri yeterince analiz edilmemiştir. Güvenikleştirmenin başarısı güvenikleştirici tarafından dinleyiciler/hedef kitlenin duygularının, ihtiyaçlarının ve çıkarlarının yeterli ve doğru şekilde analiz edilebilmesine bağlıdır.⁸² Dolayısıyla güvenikleştirici dinleyiciler/hedef kitlenin özelliklerini iyi analiz edip konuşmalarını buna göre ayarlayabilirse güvenikleştirmenin başarı ihtimali daha fazla olacaktır.

Buna ek olarak Balzacq, dinleyiciler/hedef kitle'yi güvenikleştiriciye sağladıkları destek açısından ikiye ayırmaktadır. Bunlar ahlaki ve resmî destektir. Yazar bu iki desteğin birbirleri ile bağlantılı olsalar da birbirinden ayrı analiz edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.⁸³ Güvenikleştirici, olağanüstü tedbirleri alabilmek için öncelikle halkın ahlaki desteğini almak durumundadır. Bu destek, alacağı olağanüstü tedbirler ve kullanacağı olağanüstü araçlara meşruiyet kazandıracaktır. Ancak bu destek pratikte olağanüstü tedbirlerinin alınması için yeterli olacak seviyede bir destek değildir veya tek başına yeterli değildir. Her zaman güvenikleştiricinin harekete geçmeden önce ikna etmesi gereken resmî kurumlar mevcuttur. Bir hükümetin güvenikleştirici olacağı bir durumda, harekete geçmek için çoğunlukla yasama biriminin ikna edilmesi gerekmektedir. Bunun gibi, güvenikleştirici tarafından kesin olarak ikna edilmesi gereken birimler resmî dinleyiciler/hedef kitleyi oluşturur. Olağanüstü tedbir olarak savaş ilan etme örneğinden hareket edilecek olunursa, bir hükümet savaş açabilmek için kendi halkının (ve belki uluslararası toplumun) ahlaki desteğine ihtiyaç duyar. Bu destek ona savaş ilanı konusunda ahlaki meşruiyet kazandırır. Ancak aynı zamanda kendi parlamentosunun da resmî desteğini kazanmak zorundadır. Bu da ona resmî meşruiyet kazandırır.

⁸² Balzacq, 2005, s. 173 ve 184.

⁸³ Balzacq, *a.g.m.*, s. 184.

Dinleyiciler/hedef kitle ile ilgili bir katkı da Ciaran O'Reilly tarafından yapılmıştır. O'Reilly'ye göre, genel dinleyiciler kavramı güvenikleştiricinin kimin ne kadarını ikna etmesi gerektiğini açıklamada yetersizdir. O'Reilly bu eksiği gidermek maksadıyla 'kritik kitle' (*critical mass*) kavramını ortaya koymuştur. Kritik kitle, ikna edildiğinde güvenikleştirmenin başarılı olacağı kitle olarak tanımlanmakta olup "doğru kişilerin yeteri kadar" olarak açıklanmaktadır.⁸⁴ Güvenikleştirici yeteri kadar doğru insanı ikna ederse konuyu bir güvenlik sorunu hâline getirebilecek, dolayısıyla olağanüstü tedbirleri uygulayabilecektir. Bu kavramın iki temel ögesi vardır: "hacim" ve "çap". Hacim, dinleyicilerin sayısı ile ilgilidir. Meşruiyet kazanmak için genellikle dinleyicilerin yeteri kadarının (ki bu çoğunlukla en azından yarısından fazlası anlamına gelmektedir) ikna edilmesi gereklidir. Çap ise ilgili dinleyici kitlesinin uygunluğu ve konuya ilgisi ile alakalıdır.

Her ne kadar Kopenhag Okulu tarafından ayrı bir aktör olarak gösterilmese de, dinleyiciler/hedef kitlenin güvenikleştirme analizi yapacak araştırmacılar tarafından dikkate alınması gerekir. Yine 2003 Irak Savaşı'ndan örnek verilecek olunursa, Amerikan toplumu ya da uluslararası toplum Bush yönetimi (güvenikleştirici) tarafından ikna edilen gruplar olup bunların sağlayacağı destek operasyon için ahlaki meşruiyet sağlamıştır. Bunun yanında, ABD Başkanı savaş ilan etme yetkisini kazanabilmek için Senato ve Temsilciler Meclisi'nden de onay almıştır. Bunların sağladığı destek ise güvenikleştiriciye savaş ilanı için resmî meşruiyet kazandırmıştır.⁸⁵

5.3. Güvenikleştirmenin Gerçekleştiği Şartların (Bağlamın) Yetersiz Analizi

Güvenlik yazını üzerine araştırmalar yapan birtakım bilim insanlarına göre, güvenikleştirme teorisinin bir diğer eksikliği, Kopenhag Okulu'nun ortaya koyduğu çerçevede, güvenikleştirme sürecinin oluştuğu şartların yeterince analiz edilemediğidir. McDonald, 2008 yılında kaleme aldığı

⁸⁴ O'Reilly, 2008, s. 67.

⁸⁵ Baysal, 2013.

“Securitization and the Construction of Security” makalesinde, Kopenhag Okulu’nun güvenlikleştirme teorisinin oldukça dar kapsamlı olduğunu öne sürmüştü; bunu sebebini de söz-edime aşırı vurgu yapılırken politik ve sosyal şartların ihmal edilmesi olarak belirtmiştir. Yazara göre, Kopenhag Okulu yazarları tehditin inşa edilmesi ile ilgili evrensel bir teori ortaya çıkartabilmek hevesi ile güvenlikleştirmenin içinde geliştiği şartları ihmal etmiştir.⁸⁶

McDonald’a göre, güvenliğin inşası konusunda çalışma yapacak olan teorisyenler, belli söylemlerin oluşabildiği sosyal, politik ve tarihi şartlara azami dikkat etmek zorundadır. Nasıl oluyor da bazı politik topluluklar bazı aktörleri ya da gelişmeleri tehdit olarak algılamakta diğerleri tehdit olarak görmüyor? Kimliğin, tarihin, kültürün tehdit algısında önemi nedir? Neden bazı kişilerin konuşmalarının tehdit inşasındaki etkileri çok büyük olabiliyor? Yazara göre, bu gibi sorular tehdit inşası ile ilgili bir teorisinin kesinlikle dikkate alınması gereken sorulardır. McDonald’a göre, Kopenhag Okulu yazarları bu hususları göz ardı etmiş ve bu hususlar için kolaylaştırıcı koşullar (*facilitating conditions*) gibi sığ bir çerçeve öngörmüştür.⁸⁷ Bu da güvenlikleştirme teorisinin zayıf yönünü ortaya koymakta ve onun hâlâ eksiklerini tamamlaması gereken bir teori olarak ele alınmasına sebep olmaktadır.

Bu konuda Kopenhag Okulu’nu eleştiren bir diğer araştırmacı da Balzacq’tır. Yazara göre, Kopenhag Okulu güvenlik kavramının şartlarının söz-edim vasıtasıyla değiştirileceği vurgusu yapmaktadır. Ancak hedef kitleyi etkilemek isteyen bir güvenlikleştirmenin de güvenlik söylemlerini dış gerçekler ile hedef kitlenin özelliklerine ve algılarına göre şekillendirmesi güvenlikleştirmenin başarılı olabilmesi için şarttır.⁸⁸

Kopenhag Okulu’nun ortaya koyduğu güvenlikleştirme teorisi ayrıntılı incelendiğinde, yeterince analiz edilmemiş olmakla eleştirilse de, güvenlikleştirmenin içerisinde geliştiği şartların iki farklı şekilde

⁸⁶ McDonald, 2008, s. 571.

⁸⁷ McDonald, 2008, s. 573.

⁸⁸ Balzacq, 2005, s. 182.

göz önüne alındığı görülecektir. Bunlardan birincisi sektörel yaklaşımdır. Kopenhag Okulu yazarlarına göre, farklı sektörlerdeki güvenlik dinamikleri birbirinden başkadır. Çevre sektöründeki güvenlik dinamikleri askerî sektördeki güvenlik dinamiklerinde oldukça farklıdır.⁸⁹ Sektörel Güvenlik başlığı altında özetlendiği gibi, Kopenhag Okulu, farklı sektörlerdeki güvenlik dinamiklerini ve bunların güvenikleştirme sürecine olan etkilerini değişik eserlerinde ayrıntılı olarak ele almıştır. Okulun değişik şartları dikkate aldığı bir diğer yaklaşım “kolaylaştırıcı şartlar”dır. Yine yukarıda özetlenmiş olan bu kavramdan 1998 yılında yayımlanan kitapta bahsedilmiş olsa da, kavramın yeterince analiz edilmediği, böylelikle yoruma açık bir biçimde bırakıldığı görülmektedir.⁹⁰

Görüldüğü üzere, Kopenhag Okulu yazarları güvenikleştirmenin içinde olduğu şartları birtakım kısıtlarla olsa da dikkate almış; fakat bunları da genel-geçer bir teori ortaya koyabilmek için belirgin olarak çizilmiş çerçevelere oturtmaya gayret etmiştir. Ancak unutulmamalıdır ki, her güvenikleştirme olayında yalnızca o duruma has birtakım özellikler bulunacak; her güvenikleştirmenin farklı aktörlerinin farklı geçmişleri, algıları ve özellikleri olacaktır. Bu açıdan güvenikleştirme analizi yapacak araştırmacıların sosyal olayların ve durumların kendine has olduğunu özellikler taşıdığı gerçeğini dikkate alması, güvenikleştirmenin doğru analiz edilebilmesi için oldukça önemlidir.

6. Sonuç

Güvenliğin ne olduğu ve güvenli bir duruma nasıl erişileceği soruları, kuruluşundan bu yana uluslararası ilişkiler disiplininin temel konularını oluşturmuştur. Özellikle 1945’te ayrı bir çalışma alanı hâline gelmesinden bu yana güvenlik üzerine çeşitli teoriler ve yaklaşımlar oluşturulmuştur. Anaakım güvenlik yaklaşımları güvenliğin tanımını yaparken onu dünya politikasının sosyal yönünden izole etmiş, “kendi başına bir gerçeklik” olarak ele almıştır. Dahası, gerçekçilik yaklaşımı çerçevesinde gelişen güvenlik anlayışı, devlet güvenliğini merkeze almıştır.

⁸⁹ McDonald, 2008, s. 571.

⁹⁰ McDonald, *a.g.m.*, s. 571.

Soğuk Savaş'ın bitimi ile birlikte değişmeye başlayan güvenlik anlayışına 1990'larda akademik yazına hızlı bir giriş yapan Kopenhag Okulu önemli katkılarda bulunmuştur. Okulun getirdiği yenilikler üç başlıkta incelenebilir: bölgesel güvenlik kompleksi teorisi, sektörel güvenlik yaklaşımı, güvenikleştirme teorisi.

Güvenlik sektörleri yaklaşımı, güvenliğin yalnızca askerî bir konu olarak ele alınması fikrine karşı çıkmış; askerî sektörün yanına siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel sektörleri de ekleyerek güvenliğin anlam ve uygulamasında bir genişleme oluşmasına katkıda bulunmuştur. Bölgesel güvenlik kompleksi teorisi ise, güvenliğin bölgesel dinamiklerini öne çıkartmayı hedeflemektedir. Bu yaklaşım temelde güvenliği coğrafi yakınlık ile ilişkilendirmiş; bir bölgenin aktörleri arasında daha otonom güvenlik dinamikleri olabileceğini iddia etmiştir. Okulun güvenlik akademik yazınına en çok ses getirmiş olan katkısı olan güvenikleştirme teorisi, siyasi elitlerin söylem yoluyla siyasi alandaki bir konuyu güvenlik alanına taşıması, diğer bir deyişle, güvenlik problemi inşa etmesi durumunu ele alır. Bu teori, kuramsal tartışmaların yanında hem siyaset bilimi, hem uluslararası ilişkiler disiplinlerinde iç ve dış siyasetle ilişkilendirilerek birçok örnek vakayı analiz etmek için kullanılmıştır. Kopenhag Okulu'nun güvenlik konusundaki normatif duruşu, konuların güvenlik alanına taşınmasından mümkün olduğunca kaçınılmasının dünya politikası için daha pozitif bir durum olduğu yönündedir. Bir diğer deyişle, erişilmesi istenen durum güvenikleştirme değil güvenlik-dışılıştırma dır.

Temelde güvenliğin tanımı ve gelişimi üzerine oluşturulmuş olan akademik yazını ve Kopenhag Okulu'nun güvenlik yazınına katkılarını incelemiş olan bu çalışma, Kopenhag Okulu'nun güvenlik kavramına yönelik inşaacı yaklaşımlar arasında önemli bir yere sahip olduğu sonucuna varmaktadır. Teori, derinleştirmeci ve genişletmeci yönüyle açıklayıcılığı artırması bakımından geleneksel güvenlik yaklaşımlarından; kavramları, öğeleri ve çalışma yöntemini net bir şekilde açıklaması bakımından da eleştirel çalışmalardan ayrılmaktadır. Bu iki ayrıştırıcı özelliği teoriyi uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi öğrencileri için çokça tercih edilen bir yaklaşım hâline getirmiştir.

Güvenikleştirme teorisi, ortaya atıldığı 1990'lı yıllardan günümüze

değişik bakımlardan eleştirilmiştir. Söz-edime çok fazla önem atfettiği ve söylemin diğer bileşenlerini yok saydığı; hedef kitlenin analizinin yetersiz kaldığı; siyasal bağlamın dikkate alınmadığı güvenlik teorisinin en çok tartışılan yönleridir. Bu bağlamda, Kopenhag Okulu ve güvenlikleştirme teorisi çalışmalarının yakın gelecekte teorinin sözkonusu eleştirilerine odaklanarak teorinin açıklayıcı yönünü artırmayı amaçlaması beklenmektedir. Bunun yanında, güvenliğin anaakım yaklaşımların iddia ettiği gibi ulaşılması gereken bir “son hedef” değil, farklı amaçlar (ulusal kimlik oluşturma ve olağanüstü tedbirler alma gibi) için kullanılan bir “araç” olabileceği fikri gittikçe önem kazanan bir savdır. Bu bakımdan, güvenlikleştirme teorisinin dünya siyasetindeki güvenlik meselelerini açıklama kabiliyeti gittikçe önem kazanmaktadır ve yakın gelecekte birçok farklı örnek vakayı incelemek için bu teoriye başvurulmaya devam edileceği öngörülmektedir.

Summary

This work aims to contribute to Turkish literature on the securitization theory of the Copenhagen School. In this regard, in the first part, the study presents various definitions of security and discussions on the concept of security. Although the concept of security is defined as “freedom from threats to core values” in general terms, there have been debates about the content of these core values and threats. For traditionalists who have their roots in realist approaches, security equals to national security in which the referent object is state and all threats are considered to be military threats. In contrary, wideners and deepeners who have constructivist and critical roots challenge state centric and militarist security understanding of traditionalists. Wideners add different types of threats such as environmental or economic ones in addition to military threats. Furthermore, deepeners add different referent objects (in different levels) such as individuals, groups, and whole globe.

The second part analyzes the Copenhagen School’s contributions to security studies: “securitization theory”, “sectoral security” approach and “regional security complex” theory. Since securitization theory is analyzed in detail in the following two parts, second part concentrates

on two other contributions of the school. Copenhagen School considers sectors as lenses which highlight one dimension of a holistic world. The school introduces four more security sectors different from military sector: economic, environmental, societal, and political. Regional security complex theory argues that, although all units of security in the world are interdependent, different regions have their distinctive security dynamics. This is because proximity plays an important role in security issues. In their 2003 book *Regions and Powers*, Buzan and Weaver divide the world into different regions and analyze their distinctive security dynamics.

The third part focuses on the securitization theory of Copenhagen School. According to theory, political leaders take an issue into security realm by presenting it as an existential security threat. By that way, the issue gains priority over other issues and it becomes legitimate to take extraordinary measures against this threat. The normative standing of Copenhagen School is also analyzed in the third part. The school has a negative understanding of security. According to this view, security has its own dynamics and securitizing issues may make it harder to solve them. Therefore, it is better to desecuritize (to take the issues out of the security realm) issues in order to solve them. Thus, the condition of desecuritization is considered to be “normal”, “secure”, and “preferable” by the founders of securitization theory.

The last part is about the current debates on the Copenhagen School’s account of securitization theory. The first debate is about the over-emphasis put on speech act and lack of any alternatives to it. Those who criticize the school from this point argue that images (photos, videos etc.) or practices also play significant role in the securitization process and they are used as means of securitization by many actors. The second debate is about the under-analyzed audience, which is the unit that must be convinced by the securitizer that the (securitized) issue is an existential threat. This unit is not considered to be a main actor by the Copenhagen School. According to many scholars, specific characteristics of the audience significantly influence securitization process, and in order to construct a successful securitization a securitizer has to take these features into consideration. The final debate develops

around the idea that the Copenhagen School under-analyzes the context. This is due to their goal of coming up with universal accounts on security issues. What is neglected is the social and political context within which the securitization act becomes possible.

Kaynakça

- AÇIKMEŞE, Sinem Akgül, “Algı mı Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni-Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri”, *Uluslararası İlişkiler*, 2011, Cilt: 8, Sayı: 30.
- BALDWIN, David A., “The Concept of Security”, *Review of International Studies*, 1997, Cilt: 23.
- BALZACQ, Thierry, “The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context”, *European Journal of International Relations*, 2005, Cilt: 11, Sayı: 2, ss. 171–201.
- BAYLIS, John, Steve SMITH and, Patricia OWENS, *The Globalization of World Politics*, Oxford, Oxford University Press, 2008.
- BAYSAL, Başar, *Persuasion by Fear; Securitization of Iraq by the US Administration between 2001 and 2003*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- BILGIN, Pınar, “Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları”, *SAREM Journal of Strategic Studies*, 2010, Cilt: 8, Sayı: 14, ss. 69-96.
- BUZAN, Barry, Rizvi GOWHER, *South Asian Insecurity and the Great Powers*, London, Macmillan, 1986
- BUZAN, Barry, *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, Boulder, Lynne Rienner Pub, 1991.
- BUZAN, Barry, *The Logic of Anarchy*, New York, Columbia University Press, 1993.
- BUZAN, Barry, Ole WAEVER ve Jack De WILDE, *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder, Lynne Rienner Pub, 1998.

BUZAN, Barry and Ole WAEVER, *Regions and Powers*, Cambridge, Cambridge University Press, 2003.

BUZAN, Barry ve Lene HANSEN (ed.), *International Security*, (4 Ciltlik set), London, Sage Publications, 2007.

BUZAN, Barry ve Lene HANSEN, *Evolution of International Security Studies*, New York, Cambridge University Press, 2009.

HUYSMANS, Jef, "Revisiting Copenhagen: Or, on the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe", *International Security*, 2007, Cilt: 4, ss. 43-67.

KRAUSE, Keith ve Michael WILLIAMS, "Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods", *Mershon International Studies Review*, 1996, Cilt: 40, Sayı: 2, ss. 229-254.

LIPSCHUTZ, Ronnie D., *On Security*, New York, Columbia University Press, 1995.

LÜLEÇİ, Çağla, *From Securitization to Desecuritization: Decoding Turkish Foreign Policy Towards Iran*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2013 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

MCDONALD, Matt, "Securitization and the Construction of Security" *European Journal of International Relations*, 2008 , Cilt: 14 Sayı: 4, ss. 563-587.

MCSWEENEY, Bill, *Security, Identity and Interests: A Sociology of International Relations*, Cambridge, Cambridge University Press, 1999.

MEARSHEIMER, John, "The False Promise of International Institutions", *International Security*, 1994/95, Cilt: 19, ss. 5-49.

MILLER, Benjamin, "The Concept of Security: Should it be Redefined?", *The Journal of Strategic Studies*, 2001, Cilt: 24, Sayı: 2, ss. 13-42.

MÖLLER, Frank, "Photographic Interventions in Post-9/11 Security Policy", *Security Dialogue*, 2007, Cilt: 38, Sayı: 2, ss. 179-196.

O'REILLY, Ciaran, "Primetime Patriotism: News Media and the Securitization of Iraq", *Journal of Politics and Law*, 2008, 1(3), ss. 66-72.

ROTHSCHILD, Emma, "What Is Security?", *Daedalus*, 1995, Cilt: 124, Sayı: 3, ss. 53-98.

ULLMAN, Richard H., "Redefining Security", *International Security*, 1983, Cilt: 8, Sayı: 1.

WALT, Stephen M., "The Renaissance of Security Studies", *International Studies Quarterly*, 1991, Cilt: 3, Sayı: 5, ss. 211-239.

WAEVER Ole, "Securitization and Desecuritization", in Ronnie D. Lipschutz (ed.), *On Security*, Chapter 5, New York, Columbia University Press, 1995.

WAEVER Ole, "The EU as a Security Actor: Reflections from a Pessimistic Constructivist on Post-Sovereign Security Orders", Morten Kelstrup ve Michael C. Williams (ed.), *International Relations Theory and the Politics of European Integration: Power, Security and Community*, 2000, London, Routledge, ss. 250-294.

WILLIAMS, Michael C., "Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics", *International Studies Quarterly*, 2003, Cilt: 47, Sayı: 4, ss. 511-531.

WOLFERS, Arnold, " 'National Security' as an Ambiguous Symbol", *Political Science Quarterly*, Aralık 1952, Cilt: 67, Sayı: 4.

96

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 11

Sayı: 22